

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR****ALPER TUNGA KURU VE ÖZCAN KAYA GÜVENÇ BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2016/2486
Karar Tarihi : 17/11/2021

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Muammer TOPAL

Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Elif ÇELİKDEMİR ANKİTÇİ

Başvurucular : 1. Alper Tunga KURU

2. Özcan Kaya GÜVENÇ

Başvurucular Vekili : Av. Özlem ŞEN ABAY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kolluk görevlilerince güç kullanımı neticesinde yaralanma meydana gelmesi olayıyla ilgili olarak etkili soruşturma yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/2/2016 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler doğrultusunda tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. 1994 doğumlu olan ve Ankara'da yaşayan birinci başvurucu, beyanına göre olay tarihinde üniversite öğrencisidir. 1945 doğumlu olan ve Ankara'da yaşayan ikinci başvurucu ise beyanına göre mühendis olup eski Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) başkanı ve aynı zamanda onur kurulu üyesidir. Başvurucuların birbirini tanıyıp tanımadığı başvuru dosyasından anlaşılmamıştır.

10. 2/6/2013 tarihinde TMMOB tarafından Kızılay'da basın açıklaması yapılmıştır. İddiaya göre başvurucular aynı tarihte Kızılay'da bir kafede oldukları esnada kafede bulunan diğer kişilerle birlikte kolluk görevlilerinin fiziki ve sözlü şiddetine maruz kalmıştır.

11. Başvurucuların olay anlatımına göre kafede buldukları sırada 80 ila 100 kolluk görevlisi müdahale etmiş, kafedeki insanları kafenin bahçesine çıkarmış, burada herkese hakaret ederek, copla veya tekmeyle darbederek insanların yaralanmalarına sebep olmuştur. Başvurucular anılan müdahale esnasında kolluk görevlilerinin ayrıca biber gazı kullandığını, gaz nedeniyle nefes alamadıklarını belirtmiştir. Birinci başvurucu, kolluk görevlisinin kaskıyla yaralandığını, tekmelerle darbedildiğini iddia ederken ikinci başvurucu, copla kafasına darbe alarak yere düştüğünü ileri sürmüştür.

12. Birinci başvurucu hakkında olay gecesini saat 22.48'de Hacettepe Üniversitesi Hastanesince düzenlenen Adli Olgular Bildirim Formu'nda başvurucunun "*kafasına kask çarpması sonucu yaralanma öyküsünün bulunduğu, yapılan muayenesinde saçlı deride kesi, sol tibia üzerinde hiperemi*" olduğu belirtilmiştir.

13. İkinci başvurucu hakkında olay gecesini saat 00.25'te (saat itibarıyla 3/6/2013 tarihinde) Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesince düzenlenen adli rapora göre "*eylemler sırasında kafasına copla vurulduğunu ifade eden başvurucunun fiziki muayenesinde bilateral parietal hassasiyet*" tespit edilmiş, "*yüzeysel kafa yaralanması ön tanısı*" konulmuştur.

14. Başvurucular 27/8/2013 tarihinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) ayrı ayrı şikâyetle bulunmuştur. Başvurucuların şikâyetleri üzerine açılan soruşturmalar hukuki ve fiili irtibat bulunduğu gerekçesiyle 1/10/2013 tarihinde birleştirilmiştir.

15. Başvurucuların 12/2/2014 tarihinde Başsavcılıkça ifadeleri alınmıştır.

i. Birinci başvurucunun kendisini darbeden kolluk görevlilerini görmediğini, teşhis edemeyeceğini ancak kolluk görevlilerinden şikâyetçi olduğunu belirttiği ifadesi şöyledir:

"Kafenin bahçesine kalabalık bir polis grubu geldi. Kafenin camlarını kırarak içeriye gaz bombası atıklarını gördüm. En az iki gaz bombası atıldığını biliyorum. İçeride nefes alamaz bir duruma gelince hen kapımı arkasında bulunan sahne bölümüne geçtim. Bir müddet orada bekledim. Polisler 'göz altına alınacağız, dışarı çıkın' diye bağırdılar. Kendime geldiğimi hissettikten sonra dışarı çıkmaya karar verdim. O sırada iki bayana polisler tarafından copla vurulduğunu gördüm. Dışarı çıktığımda polisler tarafından oluşturulmuş koridorun içinden de geçtiğimizden dolayı polislerin cop darbelerine ve tekmelerine maruz kaldım. Sokağa çıktıktan sonra biraz ilerlediğimde bir beyaz bir cismin yan taraftan kafama isabet etti. Tahminime göre bu bir polis kaskıydı. Başımda kanama olduğunu hissedince en yakın hastane olan Akay Hastanesine gittim. Oradan da Hacettepe Hastanesine yönlendirildim. Orada tedavi oldum. Başımda ve vücudumun çeşitli yerlerinde yaralanmalar oluşmuştu."

ii. İkinci başvuruçunun ifadesi şöyledir:

"Eşimle birlikte TMMOB'nin basın açıklaması yapacağını haber verilmesi üzerine açıklamanın yapılacağı Kızılay Yüksel Caddesine gitmek üzere hareket ettik. O gün Kızılay'da polisler tarafından alınmış yoğun tedbirler nedeniyle pek çok yol kapalıydı. Dolayısıyla gitmek istediğimiz yere Karanfil Sokak üzerinden gitmeye karar verdik. Orada da yollar kapalı olduğu için en yakında bulunan Piraye Kafe isimli ve aynı zamanda Nazım Hikmet Kültür Merkezi olarak bulunan yere gittik. Orada da pek çok insan vardı. Hem oturup dinlenmek hem de olayların yatışması için orada beklemeye başladık. Saat 22:00 civarlarında kafenin bahçesine polisler geldi. kafenin camlarını kırarak içeriye bir veya birden fazla gaz bombası atıldılar. İçerisi göz gözü görmez şekilde nefes almamaya başladık. Eşimle birlikte kendimizi zor dışarı attık. Kafeden dışarı çıkar çıkmaz bir kaç polisin cop darbelerine maruz kaldım. Coplardan ikisi başıma isabet etti. Polislerin başında kask olduğundan yüzlerimi hatırlamıyorum. Eşimle birlikte oradan ayrılarak sokağa çıktık. Yakında bulunan Tarım Bakanlığının bir binasının önündeki merdivenlere oturduk. Bu sırada polislerden bir tanesi bana doğru ileri geri konuşarak 'o.... çocuğu' dedi. Ben de kendisine 'bu şekilde konuşmaya utamıyorum' diyerek cevap verdim. Hatırladığım kadarıyla kasksız, resmi kıyafetli bu polis memuru iri yuvurlak yüzüydü. Bu şahıs tarafından bana karşı bir tekme atma teşebbüsünde bulunuldu. Yanında bulunan polis arkadaşları engellediler. Aynı küfürü bana ikinci kez tekrarladı. Daha sonra polisler yanımdan ayrıldılar. Olay sonrasında tedavi amacıyla Gazi Üniversitesi Hastanesine gittim. Orada sağlık raporu düzenlendi. Olay sonrasında başımda ve sol kol omuz kısmında yaralanmalar olduğu tespit edildi."

16. Başvuruçuların yaralanmalarının niteliğini tespit etmek amacıyla Ankara Adli Tıp Şube Müdürlüğünden (Adli Tıp Kurumu) görüş sorulmuştur. Adli Tıp Kurumunun 12/2/2014 tarihli raporuna göre birinci başvuruçunun yaralanması basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif niteliktedir. Adli Tıp Kurumunun 17/10/2014 tarihli raporuna göre ikinci başvuruçunun vücudunda haricen yaşamını tehlikeye sokan ve basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek herhangi bir lezyon saptanmamıştır.

17. Başsavcılık tarafından 19/11/2014 tarihinde şüpheli "Ankara Emniyet Müdürlüğü" hakkında zor kullanma yetkisine ilişkin sınıır aşılması ve kasten yaralama suçlarıyla ilgili olarak kovuşturma yapılmamasına karar verilmiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"Olayımızda kanun düzenini bozan kişilerin arasında yer alan Özcan Kaya GÜVENÇ ile Alper Tunga KURU'nun ve yanındakilerin eylemine son verilmesi amacıyla en basit haliyle polisin zor kullanma yetkisini kullandığı izlenmiştir.

Güvenlik görevlilerinin zor kullanma yetkisine ilişkin sınıır aşmadıkları, müştekilerin Adli Tıp Raporuna göre basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ve vücudunda hiç bir lezyon oluşturmayacak şekilde hafif ölçüde yaralanmasından anlaşılmıştır.

Bu sebeple:

İşlenen bir suçun sonlandırılmak ve failleri yakalamak amacıyla amirlerinin ve yasanın verdiği yetkiyi kullanan kamu görevlileri hakkında zor kullanma yetkisine ilişkin sınıır aşılması ve kasten yaralama suçlarından kanun adına kovuşturma yapılmasına yer olmadığına..."

18. Başvuruçuların Başsavcılık kararına itirazları, Ankara 4. Sulh Ceza Hâkimliğinin 24/12/2015 tarihli kararıyla Başsavcılık kararının "usul ve yasaya uygun olduğu" gerekçesine dayanılarak reddedilmiştir.

19. Ret kararının başvurucaılara tebliğ edildiğini gösteren bir belge, başvuru veya UYAP'taki soruşturma dosyasında bulunmamaktadır.

20. Başvurucular 4/1/2016 tarihinde ret kararını öğrendiklerini belirterek 3/2/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

21. İlgili hukuk için bkz. *Özge Özgüregen*, B. No: 2014/5218, 19/4/2018, §§ 24, 25, 29-31; *Ali Ulvi Altunelli*, B. No: 2014/11172, 12/6/2018, §§ 24-26, 36-38; *Mehmet Güneş* B. No: 2015/16417, 11/12/2018, §§ 24-26.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Anayasa Mahkemesinin 17/11/2021 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

23. i. Birinci başvuru; bir kafede arkadaşlarıyla otururken kolluk müdahalesiyle kafenin bahçesinde bir süre tutulduğunu ve fiziki şiddet göyerek yaralandığını, buna karşın etkili soruşturma yürütülmediğini ve delillerin toplanmadığını belirterek toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının, kötü muamele yasağının, kişi hürriyeti ve güvenliği ile adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

ii. İkinci başvuru; TMMOB tarafından yapılacak basın açıklamasına katılmak üzere açıklamanın yapılacağı yere ulaşmaya çalıştığı sırada kolluk barikatlarıyla karşılaşması nedeniyle açıklamaya katılamadığını, daha sonra bir kafede dinlenirken kolluğun müdahalesiyle bahçede bir süre bekletildiğini ve aşırı güç kullanımı nedeniyle yaralandığını, buna rağmen olayla ilgili şikâyetinin araştırılmadan sorumlular hakkında kovuşturamama kararı verildiğini belirterek toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının, kötü muamele yasağının, kişi hürriyeti ve güvenliği ile adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Bakanlık görüşünde, Başsavcılığın başvuru konusu olayı aydınlatmak adına soruşturma işlemleriyle gerekli adımları attığı, başvurucaaların soruşturmaya dâhil olmasına imkân tanıdığı ve 15 ay gibi makul bir sürede soruşturmayı sonuçlandırmak suretiyle devletin bu tür olayların soruşturulmasında beklenen usul yükümlülüğünü de yerine getirmiş olduğu belirtilmiş; ayrıca mevcut dosya kapsamı itibarıyla Başsavcılık tarafından varılan vakıya ve nitelendirmeye dair sonuçtan ayrılmayı gerektirir maddi ve hukuki bir nedenin olmadığı, başvurucaaların tam yargı davası açmadığı ifade edilmiştir.

25. Başvurucular Bakanlık görüşüne karşı cevabında başvuru formundaki beyanlarını yinelemiş; ayrıca Başsavcılık soruşturmasının tamamlanmasıyla başvuru yollarının tüketildiğini, kendilerinin şiddet gördüğünün sağlık raporları ve tanık beyanlarıyla ortaya konulduğunu belirtmişlerdir.

B. Değerlendirme

1. İncelemenin Kapsamı Yönünden

26. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

27. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri. (...) kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

28. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

29. Birinci başvurunun kolluk görevlilerinin müdahalesi esnasında bahçede bir süre tutulma, fiziki şiddet görme ve bu olaya ilişkin yargısal süreçle ilgili şikâyetlerinin kötü muamele yasağı kapsamında incelenmesi gerektiği anlaşılmıştır. İkinci başvurunun benzer şikâyetleri de aynı kapsamda değerlendirilmiştir.

30. Öte yandan Anayasa Mahkemesi *Ali Rıza Özer ve diğ.leri* ([GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 62) ve *Onur Cingil* (B. No: 2013/7836, 16/4/2015, § 62) başvurularına dair kararlarında, kolluk kuvvetinin orantısız güç kullanarak bir toplantıya veya gösteri yürüyüşüne müdahalede bulunması nedeniyle hem kötü muamele yasağının hem de toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddialarını içeren başvuruları nasıl inceleyeceğini belirtmiştir. Anılan kararlarda kolluk kuvvetinin kötü muamelesine maruz kalındığı şikâyeti sonrası adli makamlarca yürütülen ceza yargılaması süreci ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlaline ilişkin iddianın bir bütün hâlinde incelenmesi gerektiği vurgulanmıştır (*Mehmet Güneş*, § 59).

31. Başvuru konusu yapılan toplantıya/basın açıklamasına ilişkin olarak başvuru veya soruşturma dosyasında herhangi bir veri bulunmamaktadır. Ayrıca soruşturma makamlarının değerlendirmelerinde başvuruculara toplantıya katıldıkları için yapılan müdahalenin şekli, başvurucuların müdahale öncesi ve sonrasındaki davranışları yer almamaktadır hatta başvuruculara müdahale edilmesi ile gerçekleştiği iddia edilen basın açıklaması arasında bir bağlantı kurulduğuna ilişkin resmî bilgi dahi mevcut değildir. Bu durumda ikinci başvurunun iddialarının aksine başvurucuların basın açıklamasına katılmaya çalıştığı hâlde kolluk görevlilerince engellendiklerine yönelik olgu bulunmamaktadır.

32. Bu itibarla başvuru formu ve ekleri ile soruşturmadaki mevcut deliller toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına ilişkin değerlendirme yapılmasını da mümkün kılmamaktadır. Dolayısıyla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı açısından ayrıca inceleneyecektir.

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

34. Devletin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüğünün usule ilişkin bir boyutu bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmî bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı, söz konusu saldırıları önleyen hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak ve karışıklı olaylarda kamu görevlilerinin ya da kurumlarının kendi sorumlulukları altında meydana gelen olaylar için hesap vermelerini sağlamaktır (*Cezmi Demir ve diğerleri*, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 110).

35. Buna göre bireyin bir devlet görevlisi tarafından bukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde Anayasa'nın 17. maddesi "*Devletin temel amaç ve görevleri*" kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- etkili resmî bir soruşturmanın yapılmasını gerektirmektedir. Bu soruşturma, sorumluların belirlenmesini ve cezalandırılmasını sağlamaya elverişli olmalıdır. Bu mümkün olmazsa bu madde sahip olduğu öneme rağmen pratikte etkisiz hâle gelecek ve bazı hâllerde devlet görevlilerinin fiili dokunulmazlıktan yararlanarak kontrolleri altında bulunan kişilerin haklarını istismar etmeleri mümkün olacaktır (*Tahir Canan*, § 25).

36. Yürütülecek ceza soruşturmaları, sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verecek şekilde etkili ve yeterli olmalıdır. Soruşturmanın etkili ve yeterli olduğundan söz edilebilmesi için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek olayı aydınlatabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek *bütün delilleri toplamaları gerekir*. Dolayısıyla kötü muamele iddialarının gerektirdiği soruşturma bağımsız bir şekilde hızlı ve derinlikli olarak yürütülmelidir. Diğer bir ifadeyle yetkililer, olay ve olguları ciddiyetle öğrenmeye çalışmalı; soruşturmayı sonlandırmak ya da kararlarını temellendirmek için çabuk ve temelden yoksun sonuçlara varmamalıdır (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 114).

37. Devletin pozitif yükümlülüğü kapsamında bazen tek başına soruşturma yapılmamış olması veya yeterli olmaması da kötü muamele teşkil edebilmektedir. Dolayısıyla şartlar ne olursa olsun yetkililer, resmî şikâyet yapılır yapılmaz harekete geçmelidir. Şikâyet yapılmadığında bile işkence veya kötü muamele olduğunu gösteren yeterli, kesin belirtiler olduğunda soruşturma açılması sağlanmalıdır. Bu bağlamda soruşturmanın derhâl başlaması, bağımsız biçimde, kamu denetimine tabi olarak, özenli ve süratli yürütülmesi ve bir bütün olarak etkili olması gerekir (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 116).

38. Soruşturma sonucunda alınan kararın soruşturmada elde edilen tüm bulguların kapsamı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayalı olması, bunun yanı sıra söz konusu kararın yaşamı hakkında yönelik müdahalenin Anayasa'nın aradığı zorunlu bir durumdan kaynaklanan ölçülü bir müdahale olup olmadığına yönelik bir değerlendirme içermesi de gerekmektedir (*Cemil Danışman*, B. No: 2013/6319, 16/7/2014, § 99).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

39. Başvurucular benzer beyanlarında halka açık bir mekânda otururken kolluk görevlilerinin mekânın içine biber gazı sıktığını, kendilerini zorla bahçeye çıkardıklarını, burada bedenî kuvvet ve copla darbettiklerini iddia ederek Başsavcılığa şikâyetle bulunmuştur. Başvurucular hakkında olay günü düzenlenen adli raporlarda başvurucuların kolluk görevlilerince darbedildikleri iddiası olduğu belirtilmiş, ayrıca birinci başvurucuda hafif nitelikte yaralanma ve ikinci başvurucunun vücudunda hassasiyet tespit edildiği bildirilmiştir. Başvurucuların mevcut yaralanmalarının kolluk görevlilerinin müdahalesiyle meydana gelmiş olabileceği Başsavcılık kararında kabul edilmiştir.

40. Bir devlet görevlisi tarafından Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin bir iddianın soruşturma makamına iletilmesi durumunda etkili soruşturma yükümlülüğünün başlaması için öncelikle gerekli olan husus, söz konusu iddianın savunulabilir olmasıdır. İddianın savunulabilir olması, açık ve olgulara ilişkin ayrıntı içermesinin yanında ancak makul kanıtlarla desteklenmesiyle mümkündür (benzer yöndeki karar için *Cihan Alpyürük*, B. No: 2017/37528, 29/9/2020, § 48).

41. Olaydan kısa bir süre sonra başvurucuların ayrıntılı açıklamalarına dayalı şikâyet dilekçeleri ile yaralanmalarına delil olarak gösterdikleri sağlık raporları birlikte değerlendirildiğinde kötü muamele iddialarının savunulabilir olduğu açıktır. Bu durumda devletin etkili soruşturma yükümlülüğüne yönelik olarak başvurucuların beklentisinin meşru olduğu kabul edilmelidir.

42. Bu noktada belirtmek gerekir ki her ne kadar sağlık raporu kötü muamele iddialarının ileri sürülmesi hâlinde maddî gerçeğe ulaşmayı sağlayan en önemli delillerden biri olsa da yaralanmanın sağlık raporuyla tespit edilemeyecek düzeyde kalması veya uzun süre sonra rapor alınması gibi durumlarda sağlık raporlarının tek başına geçeceği ortaya çıkarmakta yetersiz kalacağı şüphesizdir (benzer yöndeki karar için bkz. *Cihan Alpyürük*, § 50). Dolayısıyla ikinci başvuru hakkında düzenlenen sağlık raporunda sadece hassasiyet tespit edilmesinin başvurucunun iddialarını savunulabilir olmaktan çıkarmayacağı açıktır.

43. Başsavcılıkça başvurucuların şikâyeti üzerine derhâl soruşturma başlatıldığı, başvurucuların şikâyet ve delillerinin tespiti amacıyla ifadelerinin alındığı görülmektedir. Buna karşın soruşturma makamınca yapılan tek araştırma, başvurucuların yaralanmasının niteliğini belirlemeye yönelik adli görüş sorulmasıdır. Diğer bir ifadeyle Başsavcılık, maddî gerçeğin ortaya çıkarılması bakımından araştırma yapmamış; olay yerini gösteren kamera görüntülerinin veya tanıkların olup olmadığını soruşturmamıştır.

44. Öte yandan soruşturma makamlarınca ulaşılan sonuçların delillerin nesnel analizine dayanması, bu analiz yapılırken adalete olan inancın sarsılmaması ve soruşturmanın etkili yürütüldüğü hususunda tereddüt oluşmaması bakımından elzemdir. Ayrıca kamu görevlilerinin eylemleri dolayısıyla kötü muamele yasağının ihlal edildiğine yönelik şikâyetlerin araştırılmasında soruşturma makamlarının tutumu bu olaylara müsamaha gösterilmeyeceği izlenimi verilmesi yönünden büyük öneme sahiptir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. *Cihan Alpyürük*, § 55).

45. Somut olayda başvurucuların yaralanmasından sorumlu kişilerin kimliklerinin belirlenmesi bakımından hareketsiz kalan Başsavcılık, kolluk görevlilerin başvuruculara müdahale etme sebebi ve şeklini açığa kavuşturmamış; müdahalenin gerekliliğini ortaya

koyamamıştır. Her ne kadar Başsavcılık kararında başvurucuların "kamu düzenini bozan davranışları" nedeniyle kolluğun müdahale ettiği belirtilmiş ise de bu davranışlar açıklanmamıştır. Diğer taraftan başvuruculara yapılan müdahaleyle ilgili tutanak, görüntü veya başkaca delil de bulunmadığından başvurucuların kolluk müdahalesini gerektiren davranışları Başsavcılıkça somutlaştırılmamıştır.

46. Yapılan soruşturma sonunda Başsavcılıkça kolluk görevlilerinin eylemlerini zor kullanma yetkisi sınırları içinde kaldığı değerlendirilmiş ve görevliler hakkında kovuşturma yapılmamasına karar verilmiştir. Bu durumda başvurulara hangi nedenle, ne şekilde ve ağırlıkta güç kullanılması gerektiği tartışılmadan başvurucuların yaralanmasının suç oluşturmadığı kanaatine varılmıştır.

47. Sonuç olarak soruşturmadaki eksikliler nedeniyle soruşturma makamlarınca ulaşılan sonucun nesnel bir değerlendirme ürünü olduğunu söylemek bu aşamada güçtür. Maddi gerçeğin ortaya çıkarılması için Başsavcılıkça gereken çabanın gösterilmediği değerlendirilmiştir.

48. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

49. Yukarıda belirtilen tespitler ışığında soruşturmadaki eksiklikler nedeniyle başvurucuların şikâyetine konu ettiği olayın gerçekleşme koşulları konusunda yeterli veri bulunmadığı (özellikle sağlık raporlarının niteliği) nazara alındığında bu aşamada kötü muamele yasağının maddi boyutu itibarıyla bir inceleme yapılmasına olanak bulunmadığı değerlendirilmiştir.

4. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

50. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

51. Başvurucular, yeniden soruşturma yapılmasına karar verilmesi ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Birinci başvurucu 10.000 TL maddi, 15.000 TL manevi; ikinci başvurucu 10.000 TL maddi, 80.000 TL manevi tazminat talep etmiştir.

52. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı

anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (*Aliğül Alkaya ve diğeri (2)*, B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

53. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

54. İhlalin kovuşturmayaya yer olmadığı ya da daimi arama kararı gibi bazı nedenlerle soruşturmanın sonlandırılmasından kaynaklandığı durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılması için kararın bir örneğinin ilgili Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden soruşturma yapılması sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden soruşturma yapılması kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili Cumhuriyet başsavcılığının yeniden soruşturma yapılması sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı Cumhuriyet başsavcılığının yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden soruşturma yapma kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (benzer yöndeki kararlar için bkz. *Mehmet Doğan*, §§ 58, 59; *Aliğül Alkaya ve diğeri (2)*, §§ 57-59, 66, 67).

55. Başvuruda, kolluk güçleri tarafından hukuka aykırı güç kullanılması iddiasına ilişkin olarak etkili soruşturma yapılmaması nedeniyle kötü muamele yasağının usul boyutuyla ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Kötü muamele yasağının usul boyutuna yönelik ihlalin ise öncelikle Başsavcılığın kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

56. Bu durumda kötü muamele yasağının usul boyutuna yönelik ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden soruşturma, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş yeniden soruşturma kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden soruşturma yapmak üzere ilgili Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

57. Öte yandan somut olayda kötü muamele yasağının ihlal edildiğinin tespit edilmesinin başvuruçuların uğradığı zararların giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Dolayısıyla *eski hâle getirme* kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için kötü muamele yasağının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında birinci başvuruçuya -talebiyle bağlı kalmarak- 15.000 TL, ikinci başvuruçuya 27.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

58. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucuların uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucuların bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

59. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 239,50 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.839,50 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA**,

B. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun **İHLAL EDİLDİĞİNE**,

C. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Soruşturma No: 2013/107740) **GÖNDERİLMESİNE**,

D. Birinci başvurucuya net 15.000 TL, ikinci başvurucuya net 27.000 TL manevi tazminat **ÖDENMESİNE**, tazminata ilişkin diğer taleplerinin **REDDİNE**,

E. 239,50 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.839,50 TL yargılama giderinin başvuruculara **MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE**,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal **FAİZ UYGULANMASINA**,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına **GÖNDERİLMESİNE** 17/11/2021 tarihinde **OYBİRLİĞİYLE** karar verildi.